

Uppsala kommun

Samråd om förslag till detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik delsträcka D, Uppsala kommun, Uppsala län

Kommunens ärendenummer: PBN 2022-000048

Redogörelse för ärendet

Kommunen har översänt rubricerat detaljplaneförslag för samråd enligt 5 kap 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Planen hanteras med utökat förfarande.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ett nytt kapacitetsstarkt kollektivtrafikstråk som kan användas av spårväg alternativt ett snabbssystem, bus rapid transport (BRT).

Det planerade kollektivtrafikstråket omfattas av flera detaljplaner. Ett första gemensamt samråd hölls våren 2021. Länsstyrelsens synpunkter framgår av yttrande dnr 402-3236-21, daterat den 18 juni 2021. Därefter har detaljplanen delats upp i två planer. Föreliggande detaljplan hanterar delsträcka D som sträcker sig från Bäcklösa till Bergsbrunna. Delsträckan går ut på förnyat samråd eftersom sträckningen av bron över Fyrisån arbetats om sedan förra samrådet. Delsträcka A-C, från Uppsala centralstation i två sträckningar mot Bäcklösa respektive Ultuna, hanteras i en separat detaljplan.

I avtal N2017/07384/PBB mellan staten och Uppsala kommun daterat den 18 december 2017 ingår avtalspunkt 6.4 "Ultunalänken- Spårväg mellan Bergsbrunna och Södra Staden. Åtgärden avser färdigställande av kapacitetsstark kollektivtrafik mellan Bergsbrunna och Södra staden. Åtgärden är en förutsättning för kommunens bostadsåtagande enligt punkt 6.14-6.16. ...". I avtalspunkt 6.5 framgår att "den tekniska lösningen förutsätts vara spårväg och ska inte inkludera vägdragning över jordbruksmark". I avtalspunkt 6.7 skrivs att "om medel för stadsmiljöavtal inte beviljas enligt förordningen kan regionen och kommunen välja annan teknisk lösning som uppfyller villkoren för en kapacitetsstark kollektivtrafik".

Länsstyrelsen har i sin roll att samordna statens intressen inhämtat yttrande från Statens geotekniska institut (SGI) daterat den 24 augusti 2023.

Överensstämmelse med översiktsplan

I översiktsplanen (antagen 2016) pekas nya stadsnoder ut som tillsammans med innerstaden ska bilda en flerkärnig stad. Markanvändningen överensstämmer med översiktsplanens intentioner om att skapa goda kollektivtrafikförbindelser mellan stadsnoderna.

Den föreslagna kollektivtrafiksträckningen överensstämmer även med intentionerna i Fördjupade översiktsplanen (FÖP) för Södra staden samt FÖP för sydöstra stadsdelarna inklusive Bergsbrunna. I båda FÖP:arna lyfts behovet av tydliga kollektivtrafikstråk som länkar samman Uppsalas olika stadsdelar.

Sammanfattande synpunkter

Under rubriken *Frågor som bevakas av länsstyrelsen enligt 11 kap 10 § PBL* lyfter länsstyrelsen följande:

- På befintligt underlag kan länsstyrelsen inte ta ställning om planen är förenlig med Natura 2000 området Lunsen. Länsstyrelsen inväntar den grundvattenmodellering som avses tas fram till granskningen.
- Länsstyrelsen bedömer att Natura 2000 området Sävjaån är tillgodosett.
- Länsstyrelsen bedömer att Natura 2000 området Bäcklösa inte är tillgodosett. Detta motiveras av att det inte säkerställts att det är möjligt att genomföra planen utan ingrepp innanför Natura 2000-områdets gräns under anläggningsfasen. Eftersom det inte kan uteslutas att planens genomförande riskerar att påverka miljön i det skyddade området på ett betydande sätt krävs tillståndsprövning enligt 7 kap 28a § miljöbalken.
- Länsstyrelsen bedömer att planförslaget inte innebär påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård, Uppsala stad.
- Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påtaglig skada på riksintresset för naturvård, Ultuna källa. Detta då det inte kan uteslutas att uppförande av bron vid Ultuna påverkar hydrologin i området på ett sätt som negativt påverkar källan.
- Länsstyrelsen bedömer att riksintresse friluftsliv är tillgodosett.

- Länsstyrelsen kan på föreliggande underlag inte ta ställning till om riksintresset anläggningar för dricksvattenförsörjning i Bäcklösa är tillgodosett. Till granskningsskedet behöver kommunen beskriva om riksintresset kommer att påverkas av planförslaget.
- Länsstyrelsen bedömer att miljö kvalitetsnormer för ytvatten följs.
- Länsstyrelsen bedömer att planen riskerar att innebära att miljö kvalitetsnormer för grundvatten inte följs. Utifrån befintligt underlag kan det inte uteslutas att uppförande av bron vid Ultuna påverkar grundvattenkvaliteten i området på ett betydande sätt.
- För att säkerställa att planen blir lämplig med hänsyn till buller anser länsstyrelsen att en inventering ska göras för den befintliga bebyggelse där bullerriktvärden överskrider vid fasad/uteplats för att kartlägga behovet av eventuella bullerdämpande åtgärder, på samma sätt som har gjorts i detaljplan för sträcka A-C.
- Länsstyrelsen anser att planen är lämplig för ändamålet avseende vibrationer och elektromagnetisk strålning.
- Länsstyrelsen anser att planen är lämplig för ändamålet avseende risk för ras, skred och erosion, markföroreningar samt översvämningsrisk.
- Länsstyrelsen anser att det inte finns någon laglig grund för kommunen att upphäva strandskyddet genom bestämmelse på plankartan. Detta då området även berörs av landskapsbildsskydd och är ett statligt skyddat område. Kommunen behöver istället inkomma med en ansökan till länsstyrelsen om upphävande, alternativt att strandskyddet hanteras i tillståndsprövningen för vattenverksamhet.

Under ”övriga synpunkter” lyfter länsstyrelsen aspekter kopplat till natur, artskydd, vattenverksamhet, fornlämningar och världsarvsansökan.

Övergripande synpunkter

Avtalet mellan staten och Uppsala kommun är av betydelse för hela regionen. Enligt avtalet ska kommunen säkerställa 33 000 nya bostäder till år 2050 varav cirka två tredjedelar av bostäderna planeras i Bergsbrunna och de sydöstra stadsdelarna. Uppsala står således inför

en omfattande planerings- och utbyggnadsprocess där planläggning sker inom områden med höga grönbåa värden. Planområdet passerar igenom den fördjupade översiktsplanen för sydöstra stadsdelarna, som utgör en samlad strategi för hur mark- och vattenområden ska användas.

Länsstyrelsen har i yttranden över den fördjupade översiktsplanen och i tidigare yttrande över detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik framför behovet av att hantera strategiska frågor i ett helhetsperspektiv. Det gäller framför allt frågor kopplade till natur och vatten.

Länsstyrelsen vill återigen lyfta vikten av att de strategiska utredningarna påbörjas så snart som möjligt för att underlätta och effektivisera framtida planläggning. Länsstyrelsen vill även påminna om att kommunen inte kan föregå kommande dispens- och tillståndsprövningar enligt miljöbalken och förutsätta att dessa kommer att medges. Länsstyrelsen rekommenderar därför att planering och dispens- samt tillståndprocesser samordnas så långt som möjligt.

Som underlag till detaljplanen har kommunen låtit ta fram flera utredningar och underlag. Länsstyrelsen ser positivt på att kunskapen har fördjupats sedan tidigare samråd och konstaterar att många av utredningarna innehåller förslag på olika sorters skydds- och försiktighetsåtgärder som rekommenderas för att säkerställa en lämplig markanvändning. Länsstyrelsen anser att de åtgärder som kommunen har för avsikt att genomföra, och som bedöms vara väsentliga för att säkerställa planens lämplighet, ska återges i planbeskrivningen. Det skapas annars en osäkerhet om huruvida kommunen avser, och har budgeterat för, att vidta de åtgärder som förslås i de olika konsultrapporterna. Enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) ska även planbeskrivningen redovisa en sammanfattning av innehållet i de utredningar som legat till grund för detaljplanen samt vilka slutsatser som varit relevanta för dess utformning och omfattning. Länsstyrelsen noterar att planbeskrivningen ibland innehåller hänvisningar till utredningar som tagits fram men vars slutsatser inte tydligt framgår av planbeskrivningen. Detta bör ses över.

Frågor som bevakas av Länsstyrelsen enligt 11 kap 10 § PBL

Riksintressen

Övergripande kring prövning av Natura 2000 områden

Natura 2000 områden utgör riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken. Prövning av påverkan på Natura 2000 sker dock inte inom riksintressesystemet utifrån bedömningen om påtaglig skada.

Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Begreppet miljön, innefattar inte bara utpekade naturtyper och arter, utan även naturmiljön i en vidare bemärkelse. Även åtgärder eller verksamheter utanför gränsen för ett Natura 2000-område kan kräva tillstånd.

Vid detaljplanering ska kommunen tillämpa 4 kap. 8 § miljöbalken. Det innebär att kommunerna ska bedöma om den markanvändning som detaljplanen avser att möjliggöra kan medföra en betydande påverkan på miljön i området och det därmed krävs en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § MB. Det måste stå helt klart att en betydande påverkan inte kan uppkomma för att en prövning ska anses obehövligt. Som underlag inför bedömningen kan kommunen behöva ta fram mer omfattande underlag än vad som vanligtvis tas fram inom ramen för ett planarbete. Exempelvis kan det behöva säkerställas att åtgärder som krävs under anläggningsfasen kan genomföras utan påverkan på de skyddade värdena i Natura 2000-området.

Om prövning aktualiseras ska länsstyrelsen pröva om Natura 2000 tillstånd kan medges. Riskerar planens genomförande att skada den skyddade livsmiljön, eller om direkt eller indirekt störning riskeras som betydande försvårar den skyddade arters bevarande i området, kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte medges av länsstyrelsen. Om tillstånd inte bedöms kunna medges tillgodoses inte riksintresset i detaljplanen. Om riksintresset inte tillgodoses, ska länsstyrelsen enligt 11 kap. 10 § PBL överpröva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Huruvida tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken bedöms kunna medges blir härmed en central fråga för länsstyrelsens statliga kontroll enligt PBL.

Om utredningar tillhörandes detaljplanen visar på att en prövning inte krävs under förutsättning att skydds- och försiktighetsåtgärder vidtas anser länsstyrelsen att dessa åtgärder alltid ska beskrivas i planbeskrivningens genomförandedel. Det kan annars uppstå tveksamheter kring huruvida kommunen avser att genomföra åtgärderna eller inte, vilket i sin tur kan påverka länsstyrelsens bedömning avseende planens förenlighet med riksintresset.

Natura 2000-området Norra Lunsen, riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Planen medför inget fysiskt intrång i Natura 2000 området Lunsen men eventuellt kan en hydrologisk påverkan ske till följd av planens genomförande. Detta kan påverka flera ingående naturtyper i Lunsens Natura 2000-område som är beroende av en oförändrad hydrologi.

Kommunen bedömer att risken för påverkan är liten men anger samtidigt att en grundvattenmodellering håller på att tas fram för att utreda hydrogeologisk påverkan av planförslaget och angränsande detaljplaner. Resultatet av utredningen kommer att beskrivas i granskningskedet. Länsstyrelsen inväntar modelleringens resultat innan ställningstagande tas kring huruvida riksintresset anse vara tillgodosett.

Utöver frågan om hydrologisk påverkan, delar länsstyrelsen kommunens bedömning att tillstånd enligt 28 a § miljöbalken inte kommer att krävas för åtgärder under anläggningsfasen. Bedömningen förutsätter att inga arbets- eller upplagsytor samt arbetsvägar anläggs närmare än 300 meter från Natura 2000-området.

Natura 2000-området Sävjaån, riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken

Planområdet berör Natura 2000-området Sävjaån-Funbosjön genom att de östra delarna av planområdet avrinner mot Sävjaån. Som hotbild anges i bevarandeplanen bland annat försämrade vattenkvalitet samt exploatering i avrinningsområdet som riskerar att medföra flödesförändringar och grumling.

Kommunens samlade bedömning är att planen inte medför negativa effekter på Natura 2000-området Sävjaån och att tillståndsprövning enligt 28 a § miljöbalken inte aktualiseras. Som motiv anges att planförslaget medför en viss ökad belastning inom Sävjaåns avrinningsområde jämfört med idag men de ökade föroreningsmängderna är små sett till recipientens årliga belastning och bedöms inte ha sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå god status.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning och anser att riksintresset är tillgodosett.

Natura 2000-området Bäcklösa, riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken

Norr och söder om planområdet ligger Natura 2000 Bäcklösa. Planområdet ligger enligt planbeskrivningen som närmast 3,6 meter från Natura 2000-området.

Kommunen bedömer att planen inte medför negativa effekter på Natura 2000-områdena Bäcklösa och att tillståndsprövning enligt 28 a § miljöbalken inte aktualiseras. Av handlingarna framgår att de störningar som kan uppkomma till följd av planen främst är störningar som uppkommer vid entreprenadarbetena i form av buller och damning. Konsekvenserna kan lindras genom försiktighets- och skyddsåtgärder

som att inte ha några arbetsytor eller upplagsytor inom en zon på hundra meter från Natura 2000-området.

Länsstyrelsen vidhåller sin tidigare bedömning om att exploatering så pass nära gränsen till Natura 2000 området kan riskera att påverka miljön i det skyddade området på ett betydande sätt och behöver föregås av tillståndsprovning enligt 7 kap 28a § miljöbalken. Detta motiveras av att det inte utretts, och därmed säkerställts, att det är möjligt att genomföra planen utan ingrepp innanför Natura 2000-områdets gräns under anläggningsfasen. Enligt praxis behöver det underlag som legat till grund för bedömning om provning vara tillräckligt för att det ska kunna utslutas att genomförandet av planen kommer att ha en betydande påverkan på Natura 2000-området. När planområdet ligger så pass nära det skyddade områdets gräns är det inte tillräckligt att utreda försiktighets- och skyddsåtgärder koppla till entreprenadarbetena först efter planens antagande. Dessutom omges planområdet av skyddad natur både i söder och norr vilket begränsar de ytor som är möjliga att använda sig av under entreprenadarbetena.

Länsstyrelsen anser att provning enligt 28 a § miljöbalken ska göras innan planen antas så att det vid planens antagande är utrett att riksintresset är tillgodosett. På föreliggande underlag anser länsstyrelsen inte att riksintresset är tillgodosett.

Riksintresse kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § MB, Uppsala stad
Länsstyrelsen bedömer att planförslaget innebär skada på riksintresse Uppsala stad, men att det är möjligt att genomföra planen utan risk för påtaglig skada på riksintresset.

En ny bro över Fyrisån vid Ultuna kommer att påverka landskapsbilden och inverkar på den visuella upplevelsen och betraktandet av kulturlandskapet. Det blir en storskalig struktur som påverkar skalan i landskapet. Länsstyrelsen bedömer dock att läsbarheten av riksintresset och dess uttryck kommer att finnas kvar. Det kommer att vara möjligt att orientera sig, röra sig i miljön längs ån och uppfatta rumslighet. Möjligheten att på plats förstå och uppleva den sammanhängande kulturmiljön längs den långa och breda flacka dalgången bedöms finnas kvar. Det är dock av stor betydelse att kommunen eftersträvar en smäcker utformning av bron för att mildra tyngden i landskapsbilden. Länsstyrelsen vill betona vikten av att planera för en bro som inte dominerar och tar över, utan snarare i sitt uttryck underordnar sig landskapet och kulturmiljövårderna. I planförslaget hanteras detta med planbestämmelsen *bro₃, Bro ska utföras med hög arkitektonisk kvalitet med hänsyn till landskapets höga kulturhistoriska värde*. Bestämmelsen har på ett tydligt och utförligt sätt beskrivits i planbeskrivningen. Länsstyrelsen anser att detta är ett godtagbart sätt att hantera frågan.

Kommunen har sedan förra samrådet arbetat vidare med alternativ högbro över Fyrisån, gjort anpassningar av utformning till kulturmiljövården och samråder om en bro med antingen 16 meter eller 12 meter segelfri höjd. Länsstyrelsen bedömer att de långa vyerna i dalgången som är avgörande för läsbarhet av riksintressets uttryck, behålls bättre med 16 meter segelfri höjd. Trots en något större visuell påverkan på landskapsbilden (betraktande och upplevelse av landskapet) förordas därför 16 meter segelfri höjd av hänsyn till riksintresse för kulturmiljövård.

Länsstyrelsen ser positivt på kommunens ambition att genom en miljösäkringsplan säkerställa att de beskrivna förmildrande åtgärderna faktiskt blir genomförda. Att de förmildrande åtgärderna faktiskt genomförs är av stor betydelse för planens påverkan på berörda kulturmiljövården. Tillsammans med åtgärder som regleras i planen bidrar de till att mildra den kumulativa påverkan på kulturmiljövården i området. Som länsstyrelsen tidigare yttrat kommer ett anläggande av bron innebära att utrymmet för ytterligare framtida påverkan på riksintresset i denna del är mycket litet.

Riksintresse kulturmiljövården C41 Långhundraleden

Platsen för ny station i detaljplanens östra del ligger exponerande ut mot det öppna odlingslandskapet med riksintresse för kulturmiljövård, Långhundraleden. Enligt länsstyrelsen skulle det vara positivt om Uppsala kommun tillsammans med Trafikverket använder kulturmiljö som tema i arbetet med gestaltning och utformning av exempelvis stödmurarna och stationsmiljön vid Bergsbrunna. Områdets kulturhistoria skulle på så vis kunna stärkas och förmedlas (jämför Trafikverkets Kulturarvsanalys Fyra spår).

Riksintresse naturvård enligt 3 kap. 6 miljöbalken, Ultuna källa

Ultuna källa ligger drygt 60 meter från den planerade sträckningen för bron över Fyrisån. Området är känsligt för grundvattenpåverkan och en förutsättning för bevarande av riksintresset är att ingen hydrologisk påverkan sker på ett sätt som påverkar källområdet.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att anläggandet av brostöden riskerar att påverka hydrologin genom förändrade flödesvägar för grundvattnet och att eventuell påverkan på grundvattenflöden därför behöver utredas närmare. För påverkan på grundvatten, så som avledning eller sänkning, krävs tillstånd från mark- och miljödomstolen. I samband med tillståndsgivning kommer tillflödet till Ultuna källa att beaktas.

Enligt kommunen har tillräckliga utredningar tagits fram för att visa på hur projektet kan genomföras utan påtaglig skada på Ultuna källa (samrådsredogörelsen sidan 56). Länsstyrelsen delar inte denna bedömning utan tolkar handlingarna som att påverkan på grundvatten kopplat till riksintresse för naturvård Ultuna källa, skjuts till kommande tillståndsprövning.

Länsstyrelsen instämmer i att mer detaljerade krav på utredningar ibland behöver ställas i samband med planens genomförande och med stöd av annan lagstiftning. En detaljplan ska säkerställa en lämplig markanvändning utifrån plan- och bygglagen. Hur långt detaljplanen måste gå för att säkerställa olika intressen är därför beroende av vilka krav som ställs enligt PBL och i vilken mån krav kommer att ställas enligt annan lagstiftning när planen genomförs. I föreliggande fall utgör Ultuna källa ett riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Vid planläggning ska riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken tillgodoses vilket innebär att riksintresset inte påtagligt får skadas. Enligt länsstyrelsens mening saknas tillräckliga underlag för att det ska gå att utesluta risk för påtaglig skada på riksintresset för naturvård, Ultuna källa.

Länsstyrelsen har dock förståelse för att det inom ramen för planarbetet kan vara svårt att ta fram utredningar, med samma detaljeringsgrad och redovisning av tekniska lösningar, som krävs vid en tillståndsansökan. Det är därför att rekommenderat planering och tillståndsprocesser samordnas så långt möjligt och antagandet av detaljplanen inväntar tillståndsprocessen. Om kommunen väljer att inte samordna processerna behöver det av detaljplanen framgå hur kommunen säkerställer att riksintresset inte påtagligt skadas.

Riksintresset kan i nuläget inte anses vara tillgodosett.

Riksintresse friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Länsstyrelsen anser att den föreslagna detaljplanen inte kan antas medföra en påtaglig skada på området av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB. En förutsättning för bedömningen är att bron över Fyrisån endast nyttjas för gång- och cykeltrafik, kollektivtrafik samt utryckningsfordon. Kommunen har säkerställt detta genom att användningsbestämmelsen har preciserats till kollektivtrafikgata och endast medger gång-, cykel-, buss- och spårvagnstrafik samt utryckningsfordon inom riksintresseområdet.

Riksintresse anläggningar för dricksvattenförsörjning enligt 3 kap. 8 § miljöbalken

Till granskningskedet behöver kommunen beskriva om riksintresse för anläggningar för dricksvattenförsörjning i Bäcklösa kommer att påverkas av planförslaget. På nuvarande underlag kan länsstyrelsen inte bedöma om riksintresset är tillgodosett.

Miljökvalitetsnormer (MKN)

Miljökvalitetsnormer för ytvatten

Föroreningar

Dagvattenutredningen visar på en ökning av flera föroreningar till vattenförekomsten *Sävjaån mynning- Storån* (WA82797609). I dagsläget är det bara kvicksilver som är i sämsta klassen för de föroreningar som är vanliga i dagvatten. Denna vattenförekomst mynnar dock i *Fyrisån Ekoln – Sävjaån* (WA67670465) och även om en viss retention kan förväntas så finns risk att föroreningar når även denna förekomst.

Det ytterligare tillskottet av föroreningar från exploateringen är måttliga och i bedömningen av tillåtlighet behöver hänsyn tas till att det finns osäkerheter i både Stormtac-modellen och i klassificeringen av ämnena i vattenförekomsterna. Länsstyrelsen gör därför bedömningen att aktuell exploatering inte innebär ett sådant äventyrande av gällande miljökvalitetsnorm att exploateringen är otillåten. Detta förutsätter dock att alla de åtgärder som föreslås i planen också genomförs.

Många av föroreningarna i dagvatten är persistenta och bioackumulerande, vilket innebär att de inte bryts ned i naturen utan ackumuleras över tid. Fortsatt exploatering av FÖP-området med samma nivå av föroreningsbelastning som i den aktuella planen innebär en överhängande risk att fortsatt exploatering leder till att gällande norm äventyras. Denna bedömning baseras på att tillståndet i miljön behöver bli bättre och att varje försämring, hur liten den än är, försvårar för möjligheten att följa normen.

Länsstyrelsen har i tidigare yttranden över FÖP för sydöstra stadsdelarna inklusive Bergsbrunna och detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik framfört behovet av att hantera exploateringens kumulativa effekter på yt- och grundvattenrecipienter i närheten. Det är även viktigt att de strategiska utredningarna påbörjas så snart som möjligt så att de kan utgöra underlag för kommande detaljplaner.

Morfologin

Länsstyrelsen konstaterar att inga åtgärder har föreslagits för att kompensera för den morfologiska påverkan som uppstår vid anläggande av bron. Länsstyrelsen bedömer dock att påverkan inte är av en sådan omfattning att den innebär ett direkt äventyr av miljö kvalitetsnormen. Exploateringen del i den kumulativa påverkan på vattenförekomsten gör att fortsatta exploateringar längs Fyrisån kan försvåras med avseende på miljö kvalitetsnormen för vatten.

Miljö kvalitetsnormer för grundvatten

Illustrationerna av bron över Fyrisån som redovisas i planhandlingarna visar stora grundläggningsfundament för brostöden där pålning kommer att krävas. I miljökonsekvensbeskrivningen framgår att det finns risk för att brostöden kan påverka Ultuna källa genom att magasiniskiljande lerlager punkteras, vilket riskerar att medföra att andra flödesvägar för grundvattnet skapas och att flödet till Ulltuna källa förändras. Planhandlingarna redovisar inte på vilket sätt detta även skulle kunna komma att påverka det övergripande grundvattenflödet och uttagsbrunnar för dricksvatten. Uppsala är starkt beroende av att flödena inte förändras för att kunna bibehålla de planerade uttag som behövs för en växande stad. Speciellt med tanke på att konstgjord infiltration sker för att stärka upp grundvattenresursen. Till granskningsskedet behöver kommunen visa att planerade åtgärder går att genomföra utan att medföra negativ påverkan på grundvattenflödena i området samt på uttagsbrunnar.

Länsstyrelsen har förståelse för att det inom ramen för planarbetet kan vara svårt att ta fram utredningar, med samma detaljeringsgrad och redovisning av tekniska lösningar, som krävs vid en tillståndsansökan. Det är därför rekommenderat att planering och tillståndsprocesser samordnas så långt möjligt och antagandet av detaljplanen inväntar tillståndsprocessen för vattenverksamhet.

I närområdet till den planerade bron finns även konstaterade förorenade områden och i vissa fall misstanke om föroreningar. Kommunen behöver i planbeskrivningen redogöra för att de åtgärder som krävs vid anläggande av bron inte kan komma att negativt påverka MKN för grundvattnet.

Hälsa och säkerhet

Buller

En bullerutredning har utförts där ljudkällor har kunnat preciseras då det finns föreslagna lägen för hållplatser och växlar samt projekterade kurvradier med angiven maxhastighet. Enligt utredningen ligger de mest exponerade bostadsbyggnaderna längs med Gottsunda allé, men dessa byggnader bör redan vara anpassade för den framtida trafiksituationen och kräver enligt kommunens bedömning inga ytterligare åtgärder.

Länsstyrelsen anser att det för den befintliga bebyggelse där bullerriktvärden överskrids vid fasad/uteplats ska göras en inventering för att kartlägga behovet av eventuella bullerdämpande åtgärder som behöver införas, på samma sätt som har gjorts i detaljplan för sträcka A-C.

Ytterligare åtgärder såsom ljudabsorbenter på utvalda sträckor har föreslagits för att ytterligare minska bullernivåer vid bostadsbebyggelse, natur- och kulturområden och allmänna platser. Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen strävar efter att upprätthålla och skapa så goda ljudmiljöer som möjligt, inte minst vid naturområden då detta är förenligt med kommunens översiktsplan.

Vibrationer

Inför tidigare samråd togs en vibrationsutredning fram. Utredningen har inte identifierat bostäder eller skolor som är vibrationskänsliga, däremot har områden med känslig utrustning identifierats. Då det konstaterats att de vibrationer som uppstår inte riskerar folks hälsa anser länsstyrelsen att planen är lämplig för sitt ändamål.

Av planhandlingarna framgår att kommunen till granskningsskedet avser att ta fram en mer detaljerad utredning för de områden som har identifierats som riskområden för vibrationer. Denna information tillsammans med information om vilken utrustning som är känslig för vibrationer kommer att resultera i en kravställning med avseende på maximalt tillåten vibrationsnivå i byggnadsstommen. Länsstyrelsen ser positivt på att ytterligare utredningar kommer att göras och anser att det av planbeskrivningen ska framgå var det är risk för vibrationer, och de tekniska åtgärder som ska vidtas för att minimera dessa.

Elektromagnetisk strålning

Planen bedöms inte medföra några effekter med avseende på människors hälsa avseende strålning. Länsstyrelsen anser därför att planen är lämplig för sitt avsedda ändamål.

Den särskilda utredningen om riskerna för att resande utsätts för magnetiska fält rekommenderar att batterier eller kondensatorer är att föredra jämfört med luftburna ledningar. Denna fråga bör beaktas i upphandlingen av spårvägssystem även om det inte kan regleras med planbestämmelser. Likriktarstationer bör placeras så att boende inte riskerar att utsättas för magnetfält högre än 0,4 μ T.

Markföroreningar

Länsstyrelsen anser att en god genomgång av kända förutsättningar gällande potentiellt förorenade områden har gjorts. Sammantaget anses planförslaget innebära små till måttligt positiva konsekvenser för jord, förutsatt att förorenade massor som påträffas hanteras korrekt och att sanering sker av berörda markföroreningar. Länsstyrelsen bedömer att planen är lämplig för sitt ändamål utifrån aspekten markföroreningar.

Risk för ras skred och erosion

Länsstyrelsen har tagit del av yttrande från Statens geotekniska institut (SGI) som under samrådet framförde att stabilitetsförhållanden för blivande anläggning behövde förtydligas. SGI bedömer att framförda synpunkter har hanterats på ett bra sätt och har inga ytterligare synpunkter på det geotekniska underlaget till planförslaget. Den geotekniska utredningen fastställer dock behov av stabilitetshöjande åtgärder på sträckan och SGI ställer oss frågande till om åtgärderna, utan att vara införda på plankartan, är tillräckligt säkerställda i planen.

Det är sällan möjligt att reglera tekniska lösningar eller stabilitetshöjande åtgärder på plankartan med stöd av 4 kap PBL. Länsstyrelsen bedömer därför att risken för ras, skred och erosion har omhändertagits på ett godtagbart sätt.

Risk för översvämning

Länsstyrelsen anser att tillräckliga underlag har tagits fram för att visa på att planen är lämplig med hänsyn till översvämning till följd av skyfall.

I *PM Skyfallsanalys Sträcka D* identifieras elva områden där ursprungliga markhöjder ger upphov till stående vatten, antingen inom trafikområdet eller på omgivande områden. Länsstyrelsen anser att konsekvenser och skyddsåtgärder gällande översvämningsrisker kopplat till skyfall framgår tydligt. Länsstyrelsen anser även att det vore positivt om skyddsåtgärder, där så är lämpligt, säkerställs genom bestämmelser på plankartan. Det kan exempelvis gälla höjdsättning av gatan på utsatta platser för att säkerställa korrekt lutning av vägen och därigenom avrinning som leder bort skyfallsvatten. Länsstyrelsen har dock

förståelse för att det inte är möjligt att reglera samtliga skyddsåtgärder som förslås genom bestämmelser.

För att utreda kumulativa effekter av den planerade stadsutvecklingen från kollektivtrafikstråket samt utbyggnaden av södra och sydöstra staden har kommunen låtit ta fram ett PM om Bäcklösadiket Uppsala. I utredningen föreslås en breddning av Bäcklösadiket och uppdimensionering av kulvertar för att hantera ett 100-årsregn. Länsstyrelsen ser positivt på att ett helhetsgrepp har tagits och anser att föreslagna åtgärder, med syfte att hantera och minimera konsekvenser av skyfall och ökad dagvattenavrinning, utgör viktiga förutsättningar för att säkerställa markens lämplighet.

Strandskydd

Enligt 4 kap. 17 § PBL får kommunen upphäva strandskydd i en detaljplan om det inte avser ett område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken får länsstyrelsen besluta att upphäva strandskyddet i ett område som enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och som skyddas enligt andra bestämmelser i 7 kapitlet miljöbalken än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

Det aktuella område inom vilket kommunen avser att upphäva strandskydd i detaljplan omfattas av förordnande till skydd för landskapsbilden, fastställt den 14 juli 1970 enligt naturvårdslagen i dess äldre lydelse (dnr IIR13-44-69). Enligt 5 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken ska förordnandet anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken. Länsstyrelsen anser att förordnandet är att betrakta som sådana bestämmelser i 7 kapitlet miljöbalken som avses i 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken. Detta innebär att det inte finns någon laglig grund för kommunen att upphäva strandskyddet inom det aktuella området. Om kommunen skulle anta en detaljplan där strandskydd upphävs inom det aktuella området skulle detta vara i strid med gällande bestämmelser och länsstyrelsens överprövningsgrund i 11 kap 10 § 4 p. PBL skulle aktualiseras.

För bron som möjliggörs i detaljplanen behöver tillstånd sökas enligt 11 kap miljöbalken. Strandskyddsfrågan kan normalt sett hanteras i domstolsprövningen.

Som beskrivs ovan är det länsstyrelsen och inte kommunen som har möjlighet att upphäva strandskydd inom det aktuella området, enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken. Som länsstyrelsen ser det är det

kommunen som skulle initiera ett sådant upphävande. Om en sådan ansökan ska göras ska den inkomma till länsstyrelsen inom ramen för planprocessen.

Om ett genomförande av planen skulle bli beroende av en strandskyddsdispens skulle sådan dispens sökas hos länsstyrelsen, enligt 7 kap. 18 a § miljöbalken.

Övriga rådgivande synpunkter

Landskapsbildsskydd

Området där planförslaget går över Fyrisån vid Ultuna omfattas av förordnande till skydd för landskapsbilden, fastställt den 14 juli 1970 enligt naturvårdslagen i dess äldre lydelse (dnr IIIR13-44-69). Det framgår av förordnandet att det inte gäller för bebyggelse inom område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, och inte heller företag vars tillåtlighet skall prövas enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen.

För bron som möjliggörs i detaljplanen behöver tillstånd sökas enligt 11 kap miljöbalken. Frågan om skyddet för landskapsbilden kan hanteras vid en domstolsprövning av vattenverksamhet.

Länsstyrelsen bedömer även att förordnandet om landskapsbildsskydd inte gäller inom det aktuella planområdet efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Bedömningen baseras på att övergångsbestämmelserna till PBL anger att stads- och byggnadsplaner ska gälla som detaljplaner som antagits med stöd av äldre PBL, samt bestämmelserna i lagen om införande av miljöbalken som anger att förordnandet ska anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken. Det betyder att ett genomförande av planförslaget inte kräver länsstyrelsens tillstånd med anledning av landskapsbildsskyddet.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att eventuella åtgärder som omfattas av förordnandet och som ska vidtas utanför planområdet kräver tillstånd från länsstyrelsen även efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Förutom anläggande av broar omfattas bland annat skogsplantering på mark som inte burit skog under senare tid.

Biotopskydd

Planområdet påverkar områden som omfattas av generellt biotopskydd. Det gäller bland annat alléer och småvatten. Inom jordbruksmarken kan också andra småbiotoper påverkas.

Inom ett biotopskyddsområde är det förbjudet att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön, exempelvis avverkning av alléträd eller skador på rötter och stammar, igenläggning av diken eller borttagande av åkerholmar, odlingsrösen etc. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet.

Länsstyrelsen anser att planens förenlighet med det generella biotopskyddet ska hanteras under planprocessen, mellan samråd och granskning, och att eventuella dispensprövningar ska vara genomförda innan planen antas så att det inte uppstår hinder när planen ska genomföras. Det generella biotopskyddet är en förbudslagstiftning och det behövs särskilda skäl för en dispens.

I första hand ska alltid möjligheten att bevara biotopen utredas. Även flytt av biotopskyddsobjekt kräver en dispensprövning. Samtliga biotopskyddsobjekt som berörs av detaljplanen ska identifieras och beskrivas inom ramen för detaljplaneprocessen.

Artskydd

Planområdets sträckning berör ett flertal arter som omfattas av artskydd. Kommunen har genomfört inventeringar och bedömningar av förenlighet med artskyddsförordningens bestämmelser. För vissa arter, fåglar, utter och fladdermöss krävs skyddsåtgärder som föreslås i genomförda utredningar. Länsstyrelsen anser att dessa ska framgå av planbeskrivningens genomförandedel. Länsstyrelsen bedömer att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras vid planens genomförande för knärot, cinnoberbagge och eventuellt groddjur och fladdermöss.

Gällande groddjur och fladdermöss bör underlaget fördjupas till granskningsskedet så att det i planprocessen klargörs om dispens krävs från artskyddsförordningen. Även om det inte finns något uttryckligt krav på att en dispens ska ha inhämtats innan en detaljplan antas, förutsätter ett effektivt förfarande i ett planärende som rör särskilda skydds- och bevarandeområden att underlaget i ärendet på ett fullgott sätt belyser dessa aspekter och att det i planprocessen klargörs om det krävs en dispens från artskyddsbestämmelserna. Annars finns det risk för att någon verklig prövning i dessa delar inte kommer till stånd.

Då plan- och bygglagen och miljöbalken gäller fullt ut vid sidan av varandra, begränsar beslut enligt plan- och bygglagen inte den prövning som ska göras enligt miljöbalken. Eftersom resultatet av dispensprövningarna kan påverka planens genomförande anser därför länsstyrelsen att dispens från artskyddsbestämmelserna ska hanteras innan detaljplanen antas.

Knärot

Arten är fridlyst enligt 8 § artskyddsförordningen. Kommunens bedömning är att planförslaget medför otillåten påverkan på knärot eftersom fynd av arten finns inom planområdet. Kommunen avser därmed inkomma med en dispensansökan.

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att förbudet i artskyddsförordningen aktualiseras för arten.

Cinnoberbagge

Länsstyrelsen bedömer att genomförandet av detaljplanen utlöser förbuden i 4 a § artskyddsförordningen vad gäller cinnoberbagge.

Inom, och i anslutning till detaljplaneområdet har fynd gjorts av cinnoberbagge. Arten är fridlyst enligt 4 a § artskyddsförordningen (AF) vilket innebär att det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Cinnoberbaggen är klassad som starkt hotad (EN) enligt den nationella rödlistan. Av Sveriges rapportering till EU av bevarandestatus för arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv år 2019 framgår att arten klassas ha dålig bevarandestatus med negativ trend. Enligt Naturvårdsverkets artskyddshandbok är cinnoberbaggens fortplantningsområde och viloplats det skogsbestånd där arten förekommer.

Uppsala kommun arbetar med att ta fram ett övergripande underlag som ska användas för att bedöma påverkan på gynnsam bevarande status för cinnoberbagge. Både inventeringar och modelleringar har genomförts. Länsstyrelsen förordar detta angreppssätt eftersom de kumulativa effekterna är viktiga att beakta för att de omfattande utbyggnadsplanerna inte ska orsaka gradvis fragmentering och habitatförstörelse.

Kommunens bedömning är att då fynd av cinnoberbagge har gjorts inom kollektivtrafikstråket krävs dispens från förbudet i artskyddsförordningen för att kunna genomföra försiktighetsåtgärder, för att undvika påverkan på enskilda individer, i form av flytt av lågor med fynd. Länsstyrelsen delar denna bedömning.

Resultatet av modelleringen visar att ianspråktagandet av detaljplanerna för kapacitetsstark kollektivtrafik i sig inte förväntas ge någon mätbar

effekt på cinnoberbaggens populationsdynamik i Uppsala med omnejd. Resultatet visar också att en stor negativ påverkan på cinnoberbagge förväntas ske om samtliga exploateringsplaner som ingått i modelleringen genomförs.

Länsstyrelsen gör bedömning att de kumulativa effekter som förväntas uppkomma på artens livsmiljö till följd av planerad exploatering inom och i anslutning till den nu aktuella detaljplanen utlöser förbudet mot att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplats. Ju fler avverkningar som genomförs inom artens livsmiljö, desto högre är risken att områdets ekologiska funktion som fortplantningsområde och viloplats försämras. Det framgår av EU-kommissionens vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet att skada kan definieras som ett fysiskt förfall som drabbar en parningsplats eller rastplats. I motsats till förstörelse kan sådan skada/försämring ske långsamt och gradvis minska funktionen för området eller platsen.

Det framgår inte om planen avses antas innan dispensprövningen är genomförd. Under dispensprövningen gör länsstyrelsen bedömningen av om kriterierna i 14 § punkt 1-3 artskyddsförordningen är uppfyllda. Resultatet av dispensprövningen kan påverka planens genomförande.

Groddjur, större vattensalamander och åkergroda

Planen påverkar livsmiljöer för åkergroda och större vattensalamander vid Stordammen. Arterna är fridlysta enligt 4 a § artskyddsförordningen vilket innebär att även deras fortplantningsområden- och viloplats är skyddade.

Som arternas vilo-/ övervintringsplats betraktas den lokala populationens hemområde runt lekdammen. Studier av större vattensalamander har visat att majoritet av individerna i en population tycks vandra endast mellan 10–100 m från det småvatten de reproducerar sig i, detta under förutsättning att lämpliga landmiljöer finns inom detta avstånd. Avståndet kan vara både längre (mer än en kilometer) och kortare. Det är vanligast att större vattensalamander uppehåller sig inom 300 m från lekdammen, men detta beror på hur tillgången till lämpliga landmiljöer ser ut på den specifika platsen.

Samrådsversionen av planen möjliggör två alternativa sträckningar vid dammen. Kommunens bedömning är att alternativet närmast Stordammen innebär sådan påverkan att skydds- och försiktighetsåtgärder behövs för att inte aktualisera förbuden i 4 a § artskyddsförordningen. Länsstyrelsens bedömning är att artskyddsförordningens 4 a § punkt 4 aktualiseras vid anläggande av

bron inom övervintringsområde, trots föreslagna skyddsåtgärder, för detta alternativ.

För alternativet längre från Stordammen kan eventuellt skyddsåtgärder vara tillräckligt för att undvika att utlösa fridlysningsbestämmelserna. Dock innebär även detta alternativ ingrepp i potentiella viloplatsar och det behövs en detaljerad utredning av vilka ingrepp som kommer att göras vid anläggandet av bron samt vilken betydelse detta har för arterna.

Fladdermöss

Länsstyrelsen bedömer att genomförandet av detaljplanen kan utlösa förbuden i artskyddsförordningen vad gäller fladdermöss.

Samtliga förekommande fladdermusarter är fridlysta enligt 4 a§ artskyddsförordningen. Inom spårområdet har ett flertal arter identifierats.

Kommunens bedömning är att ianspråktagandet av detaljplanen inte innebära en försämring av den kontinuerliga ekologiska funktionen för någon av fladdermusarterna och inga individer kommer att skadas eller dödas.

Länsstyrelsens bedömning är att förbudet kan utlöses vid eventuell avverkning av träd som utgör fortplantningsområden eller viloplatsar. Eftersom fladdermöss vanligen återkommer till dessa år efter år är de skyddade även då fladdermössen inte nyttjar platsen. Länsstyrelsen anser att detta ska framgå av planhanbeskrivningen.

Länsstyrelsen anser även att det av planbeskrivning ska framgå att ljusföroreningar kan påverka fladdermöss och att anpassningar kan behövas längs delar av sträckan.

Ekologisk kompensation

Det planerade kollektivtrafikstråket anläggande kommer att innebära negativa konsekvenser för naturmiljön, både genom störning och bortfall av värdefulla livsmiljöer.

Länsstyrelsen anser att kommunen ska föreslå åtgärder och områden för ekologisk kompensation.

Egenkontroll

Sammantaget bedöms planförslaget medföra stora negativa konsekvenser för naturmiljön. Med de åtgärder som föreslås är det enligt kommunens bedömning möjligt att begränsa de negativa effekterna.

Enligt 26 kapitel 19 § miljöbalken ska verksamhetsutövaren utföra egenkontroll. Detaljer kring hur egenkontrollen ska genomföras kommer enligt planbeskrivningen att hanteras i framtida projekteringsskede.

Länsstyrelsen instämmer i att fortsatt arbete med att minimera påverkan på naturmiljön kommer att behövas i kommande projekteringsskeden. Både vad gäller att säkerställa att påverkan på berörda naturmiljöer minimeras samt att tillse att gällande lagstiftning och eventuella medgivna dispenser och tillstånd efterlevs.

I miljökonsekvensbeskrivningen under rubriken *Fortsatt arbete och uppföljning* finns listat fortsatta utredningar och tillståndsprövningar som kommer att krävas. Länsstyrelsen anser att denna lista tar upp flera viktiga aspekter som behöver hanteras ytterligare framöver. Relevanta skyddsåtgärder bör sedan framgå av planbeskrivningens genomförandedel.

Fornlämningar

Fornlämningar omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. Till en fornlämning hör ett område runt fornlämningen. Det benämns fornlämningsområde och har samma skydd som fornlämningen. Tillståndsprövning enligt kulturmiljölagen krävs vid fornlämning och deras tillhörande fornlämningsområde. Det kommer att behöva utföras arkeologiska förundersökningar och därefter arkeologiska undersökningar av berörda fornlämningar och fornlämningsområden.

Arkeologisk utredning görs för att ta reda på om det finns okända fornlämningar i ett område. En arkeologisk utredning steg 1 som inkluderar fältinventering har genomförts längs sträckan Ulls väg – ny station vid Bergsbrunna (Arkeologerna Rapport 2020:113). Ett antal ytor/områden behöver utredas vidare i en arkeologisk utredning steg 2 (sökschakt med maskin och/eller handgrävda gropar) för att klargöra fornlämningsförekomst.

Det kommer även att behöva klargöras om fornlämningar och/eller deras fornlämningsområde berörs av ytor för tillfälligt nyttjande under byggfasen, för exempelvis arbetsvägar, etableringsytor och massupplag. Det gäller även för förberedande arbeten som ledningsomläggningar och andra markarbeten.

Det har utförts andra arkeologiska utredningar steg 1 i området och resultaten av dessa behöver kontrolleras. Det är Upplandsmuseets rapport 2021:23 (Västra Nántuna) och Upplandsmuseet Rapport 2021:24 och 2023:01 (Fyra spår) samt en kommande rapport från Arkeologerna över arkeologisk utredning steg 1 i angränsande ytor till korridoren öster om Fyrisån och genom Lunsen (sydöstra stadsdelarna).

Kontakta länsstyrelsens kulturmiljöenhet om fornlämningar, utredningsbehov och den följande arkeologiska processen.

Världsarvsansökan

Det pågår ett arbete med att göra kulturarvet efter Carl von Linné och hans samtida kollegors arbete med den systematiska biologin till ett av Unescos världsarv.

Länsstyrelsen ser positivt på att de linneanska värdena beskrivs mer utförligt i handlingarna jämfört med tidigare samrådsförslag men anser att det på vissa ställen fortfarande är aningen oklart om detaljplanen innebär att värdena verkligen kommer att värnas. Det enda stället i handlingarna som ger förslag på konkreta åtgärder som kan minska genetisk påverkan på de linneanska växterna är sidan 113 i dokumentet *Broar Ultuna-Hemslöjdsvägen*. Här nämns bland annat vikten av att enbart använda lokala sorter vid nyplantering av växter samt minska påverkan på landskapsbilden genom god landskapsgestaltning. På de flesta andra ställen där linneanska värden nämns handlar texten om rekreativvärdena vid Linnéstigarna eller har formuleringar som är aningen otydliga om påverkan på de linneanska värdena, världsarvsprocessen och vad som behövs för att de negativa effekterna ska mildras.

För att minska risken att världsarvskommittén fattar ett negativt beslut på grund av kollektivtrafikstråket vill länsstyrelsen understryka vikten av att värna de linneanska värdena i så stor utsträckning som möjligt, både upplevelsevärdena i landskapet och det biologiska kulturarvet. Kring Linnés exkursionsområden bör endast lokalt växtmaterial användas i all landskapsgestaltning. Helst ska även lokala jord- och sandmassor användas. Det handlar både om vilka arter som används, och var fröna och plantorna kommer ifrån. Risken finns annars för att en genetisk förorening av världsunika linneanska populationer sker genom införsel av växtmaterial med ursprung från andra delar av Sverige eller världen.

Vattenverksamhet

Åtgärder som anläggande och reovering av trummor och broar, grävning och pålning i vattenområde, markavvattning och grundvattenbortledning är exempel på vattenverksamheter. Definitionen av ett vattenområde är det område som står under vatten vid högsta förutsebara vattenstånd vilket enligt praxis motsvara ett 100-års flöde. Det innebär att åtgärder i våtmarker, svämplanet längs ett vattendrag, sumpskogsområden och liknande miljöer kan vara vattenverksamhet.

Vattenverksamhet är i grunden en tillståndspliktig verksamhet. Tillstånd söks hos mark- och miljödomstolen vid Nacka Tingsrätt. Vissa mindre

verksamheter kan anmälas till länsstyrelsen. Grundvattenbortledning, även om den är tillfällig under byggtiden, är en vattenverksamhet som inte kan anmälas till länsstyrelsen utan är en tillståndspliktig åtgärd.

Länsstyrelsen kan konstatera att de dokumenten som tillhör detaljplanen beskriver kommande hantering av de vattenverksamheter som planerade arbeten kommer att innebära väldigt olika. I vissa dokument anges att tillstånd för vattenverksamhet kommer att ansökas och detaljfrågor skjuts till kommande prövning medan det i andra dokument är otydligt hur vattenverksamheten kommer att hanteras. Länsstyrelsen vill lyfta att det i en tillståndsprövning av vattenverksamhet är möjligt att sampröva flera intressen och därmed få en samlad bedömning och ett tydligt domslut med enhetliga villkor. Kommunen ska även beakta vilka arbetsytor som behöver tas i anspråk för planerade arbeten vid bedömning om huruvida åtgärder görs inom vattenområde och tillstånd därmed krävs.

Enligt länsstyrelsens bedömning kommer anläggande av bro över Fyrisån att kräva tillstånd för vattenverksamhet. I handlingarna anges att anläggande av brostöden kan innebära en grundvattenbortledning för att kunna utföra arbeten i torrhet.

Länsstyrelsen har i tidigare yttrande lyft att det inför kommande prövningar av vattenverksamhet gällande broar över Fyrisån är viktigt att utreda och beakta de kumulativa effekterna av antalet broar i Fyrisån. I det fortsatta arbetet behöver kommunen tydligt redogöra hur olika tillstånd inom detaljplanen men även mellan kollektivstråket och kommande detaljplaner i t.ex. FÖP Sydöstra stadsdelarna hänger ihop. Skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder, kontrollprogram och uppföljning hanteras i respektive tillstånd.

Planområdet påverkar flertalet våtmarksmiljöer dels norr om Lunsen, dels i anslutning till Fyrisån. Våtmarksmiljöer är särskilt prioriterade miljöer dels för sina höga naturvärden, dels för sin funktion som vattenhållande miljöer i landskapet. I och med rådande markavvattningsförbud har lagstiftaren tydligt angett att huvudsyftet med bestämmelserna är att kraftigt begränsa eller upphöra med markavvattning i de delar av landet som redan starkt utarmats på våtmarker. Vid utfyllnad av en våtmarksbiotop avvattnas inte våtmarken, det vill säga åtgärden definieras inte som markavvattning. Utfyllnad av våtmarksområden utgör dock en vattenverksamhet som likväl som markavvattning tar bort biotopen. Det är därför viktigt att i första hand bevara våtmarksmiljöerna, jobba med skadelindring av befintliga våtmarker och, där det inte är möjligt, kompensera för de miljöer man tar bort.

I området norr om Lunsen kommer kollektivtrafikstråket att gå inom det område som ingår i FÖP Sydöstra stadsdelarna. I handlingarna framgår att i föreslagen sträckning finns flera mindre våtmarker och sumpskogspartier. Länsstyrelsen har tidigt påtalat att för att kunna göra en samlad bedömning av alla de åtgärder som planeras i samband med anläggande av kollektivtrafikstråket och kommande bebyggelse inom Sydöstra stadsdelarna behöver en helhetsbedömning av alla planerade vattenverksamheter ske. Detta framgår tydligt i länsstyrelsens granskningsyttrande över FÖP Sydöstra stadsdelarna samt tidigare samrådsyttrande över detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik.

Markavvattningsföretag

Vald korridor för bro berör markavvattningsföretaget Ultuna invallningsföretag av år 1932 id nr CK 916. Åtgärder får inte utföras så att syftet och funktionen av markavvattningsföretagen påverkas negativt. Kommunen har angett att brostöden kommer att placeras inom båtomsområdet men att det inte kommer att påverka företagets syfte och funktion. Av handlingarna framgår det dock inte om brostöden och anläggandet av brostöden kan komma att påverka vallbyggnaden och vallens funktion.

Av handlingarna framgår att det kan bli aktuellt att ompröva och/eller avveckla markavvattningsföretaget. Länsstyrelsen är positiv till att markavvattningsföretagen uppdateras och anpassas till rådande förutsättningar. Det är dock viktigt att i den fortsatta utredningen inför en omprövning/avveckling beakta om hela eller delar av företaget ska omprövas/avvecklas.

För de fall markavvattningsföretagets dikesanläggning kommer att nyttjas och vara en förutsättning för att leda bort dagvatten från detaljplanen behöver samråd med markavvattningsföretaget ske. Kommunen kan behöva gå in som delägare i företaget för att fördela framtida underhållskostnader.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av avdelnings på samhällsavdelningen Kristina Jansson med planhandläggare Anna Silver som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef på plan- och bostadsenheten Asmah Ismaal, planhandläggare Johan Morhed och Olle Norqvist, kulturmiljöhandläggare Tina Fors, naturvårdshandläggare Emilia Wolfhagen, vattenhandläggare Joel Berglund, Helena Stenemo och Jan Eckhéll, miljöskyddshandläggare Sylvia Fernandez, klimatanpassningssamordnare Robin Hedenqvist samt projektledare för världsarvsnominering Anja Rautenberg medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på

www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

Yttrande från Statens geotekniska institut (SGI), dnr 5.1-2306-0786

Sändlista

Lantmäterimyndigheten i Uppsala kommun

lantmaterimyndigheten@ uppsala.se

Lantmäteriet, registrator@lm.se

Trafikverket, trafikverket@trafikverket.se

Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se

Statens geotekniska institut (SGI) sgi@sgi.se